

KOKBOEKENCENTRUM BIJBELSTUDIES

HENK BINNENDIJK

De Bergrede

GRONDWET VAN HET
KONINKRIJK VAN GOD

Inhoud

Woord vooraf	7
1 Ik zal maken Matteüs 5:1-5	11
2 Wat Hij zegt, dat is Hij zelf Matteüs 5:6-8	19
3 Ik ben, jij bent Matteüs 5:9-16	29
4 Wel of geen wet? Matteüs 5:17-32	37
5 Gij dan zult volmaakt zijn Matteüs 5:33-48	47
6 God ziet het hart Matteüs 6:1-18	57
7 Schatten in de hemel Matteüs 6:19-34	67
8 Oordeelt niet Matteüs 7:1-12	77
9 De hoge weg Matteüs 7:13-29	87

1 Ik zal maken

Matteüs 5:1-5

De Bergrede

Dat is de naam, waaronder deze rede van Jezus bekend is geworden. We vinden deze naam nergens in de bijbel. Hij is eenvoudig ontleend aan het feit dat Jezus deze woorden uitsprak op een van de bergen van Galilea. De rede begint met *Hij ging de berg op* (Mat. 5:1) en eindigt met *nadat Hij van de berg was afgedaald* (Mat. 8:1). Tussen deze twee teksten spreekt Jezus een rede uit, die als bergrede bekend is geworden. Een rede, die zo gaaf en volledig is, dat zij wel de ‘grondwet van het Koninkrijk der hemelen’ genoemd wordt.

Voor wie

In de loop der eeuwen hebben velen geprobeerd deze bergrede – of een gedeelte daarvan – zich toe te eigenen. Zowel gelovigen als ongelovigen. Kerken en bewegingen. Politieke partijen en regeringen. Daarom is de vraag op z’n plaats: Tot wie spreekt Jezus deze woorden? Dat wordt ons verteld in de eerste twee verzen: *Toen Hij nu de scharen zag, ging Hij de berg op en nadat Hij zich had nedergezet, kwamen zijn discipelen tot Hem. En Hij opende zijn mond en leerde hen.* Hij sprak dus in de eerste plaats tegen zijn discipelen. Dat blijkt ook in vers 13 en 14, als Hij hen toespreekt met: *Gij zijt het zout der aarde en het licht der wereld.* In Lucas 6 vers 20 wordt dat bevestigd als er staat: *Hij hief zijn ogen op naar zijn discipelen en zeide: Zalig, gij.* En over de hoof-

den van de discipelen spreekt Hij ook tot de scharen. Zoals je bij een kindersamenkomst tot de kinderen spreekt en over hun hoofden heen de ouders wilt bereiken. Zo is de bergrede in de eerste plaats voor zijn discipelen. Kort voordat Hij de bergrede uitspreekt, heeft Hij hen ontmoet. Vier van hen waren bezig met vissen. En Hij riep hen door te zeggen: *Komt achter Mij en Ik zal u vissers van mensen maken* (Mat. 4:19). Dat houdt in dat Hij mensen van ze wil maken, door wie anderen worden aangetrokken. Aantrekkelijke mensen. Wat dat voor 'soort' mensen zijn, legt Hij uit in de bergrede.

Door wie?

Wordt de bergrede dan zoiets als de wet van het nieuwe testament? Zeker niet. Hoewel er wel overeenkomsten zijn. Maar ook verschillen. Vanaf de berg Sinai klonken de woorden: Gij zult, en gij zult niet. Vanaf de heuvel Golgota hebben de woorden geklonken: Het is volbracht. En alleen vanuit dat feit krijgt de bergrede warmte. Zonder het weten dat het al volbracht is, wordt de bergrede koud en onmogelijk. Een harde wet, die op sommige punten moeilijker lijkt dan de tien geboden. Dan rijst de vraag: Door wie kan die rede worden volbracht? En het enige antwoord is: Door Jezus alleen. Daarom heeft Hij ook gezegd: Kom achter Mij en Ik zal maken. Zodra je dat uit het oog verliest, blijf je steken in de bergrede. Maar vanuit de belofte dat Hij zal maken, wordt de bergrede mogelijk. Dan ligt de verantwoording bij Hem. Dan is geloof niet meer dan opzien naar Hem die het zal maken.

Niet doen, maar zijn

Dan is er nog iets wat in de bergrede sterk naar voren komt en wat we maar beter meteen hier kunnen noemen. Dat is de nadruk op wat je bent in Christus. En niet op wat je doet. Dat laatste komt natuurlijk ook aan de orde. Maar de nadruk ligt op wat

je bent. Dat is bij God zelf ook zo. Als Hij zijn naam bekendmaakt aan Mozes, is de naam: Ik ben, die Ik ben (Ex. 3:14). Niet: Ik doe wat Ik doe. Wie God is, is belangrijker dan wat God doet. Zo ook Gods Zoon. Steeds weer zegt Hij van zichzelf: Ik ben... (Joh. 4:26; 6:35; 8:12; 10:7; 10:11; 11:25; 14:6; 15:1). Dat geldt ook voor zijn volgelingen. Daarom begint Hij de bergrede met negen keer te vertellen wat je bent in Hem. En Hij vat ze samen in dat ene woord: zalig. Een woord dat in ons taalgebruik misschien niet meer dat betekent, wat het oorspronkelijk betekende. ‘Zalig’, zoals het hier bedoeld wordt, is ‘welgelukzalig’. Daarin zit nog het woord ‘geluk’. Zalig ligt ook dicht bij het woord ‘gezegend’. Zaligsprekingen zijn uitspraken over geluk. Geluk van binnenuit.

Armen van geest

Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen (vers 3). Dat is de eerste – en verreweg de belangrijkste – zaligspreking. Het is de toegang tot het Koninkrijk der hemelen. Wat zijn armen van geest? Sommigen denken dat de Here Jezus hier denkt aan de geestelijk zwakbegaafden. Ik geloof van harte dat vele van deze mensen, mede door hun handicap, zalig zijn. Maar niemand zal aanvaarden dat Hij zich bij het begin van de bergrede beperkt tot deze groep. Anderen denken dat het gewoon gaat om eenvoudige, simpele mensen. Dan wordt het bijna een vrijbrief om vooral niet te veel na te denken. In onze tijd beperken sommigen deze zaligspreking tot de armen. Die zouden zalig zijn, omdat ze arm zijn. Maar de werkelijke betekenis van deze woorden grijpt veel dieper. Deze woorden omschrijven de ingreep die nodig is in het diepst van ons wezen: onze geest. Want daar is het misgegaan. Oorspronkelijk was de geest van de mens de woonplaats van Gods Geest (Gen. 6:3; Rom. 8:16; 1 Kor. 3:16): God maakte de mens naar zijn beeld en gelijkenis (Gen. 1:26) en woonde in de geest van de

mens. Vandaaruit schonk Hij zijn liefde, zegen en leiding. Maar de mens wilde die afhankelijkheid niet en koos voor onafhankelijkheid (Genesis 3). De wereldgeschiedenis toont ons de gevolgen daarvan. Toen zond God zijn Zoon. Deze toonde ons zijn volkomen afhankelijkheid van de Vader. *Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, de Zoon kan niets doen van zichzelf* (Joh. 5:19). *Ik kan van Mijzelf niets doen* (Joh. 5:30). In die afhankelijkheid stierf Hij en stond Hij op uit de doden. Daarin nam Hij ons mee. Door zijn dood maakt Hij daarom een eind aan ons rebellerende, onafhankelijke leven. Door zijn opstanding plaatst Hij ons in een leven van afhankelijkheid van Hem. Wie dat aanvaardt, leert de betekenis kennen van de woorden: arm van geest. Door de overgave aan de ingreep van Golgota ontstaat er een afhankelijkheid van God, waardoor Gods Geest zijn oorspronkelijke plaats weer kan innemen. Daarom worden de armen van geest geregeerd vanuit de hemel. Want hunner is het Koninkrijk der hemelen. Dat is natuurlijk een jarenlange – levenslange – leerschool. Maar het begint met een overgave aan die ingreep. Een besluit om het zelfbeschikkingsrecht op te geven en je te onderwerpen aan het hemelse koningschap.

De trolleybus

Het voorbeeld dat ik hier altijd het mooiste vind, is het beeld van de trolleybus. De bus zonder rails en zonder brandstoftank. Geen rails die een belemmering zijn in het leren kennen van echte vrijheid. Geen eigen brandstoftank die hem voor bepaalde tijd onafhankelijk maakt. Slechts een beugel, die hij mag leren houden tegen de bovenlijn. Vanuit die verbinding komt alles tot stand. Dan is er kracht en licht en warmte en vrijheid. Zonder die verbinding is er niets. Dan valt alles weg. Dat is wat Jezus bedoelt als Hij zegt: *Ik kan van Mijzelf niets doen* (Joh. 5:30). Dat is wat Hij zegt tegen zijn discipelen: *Zonder Mij kunt gij niets doen* (Joh. 15:5). Niet de rijken van geest – met de eigen

brandstoftank – maar de armen van geest – met niets anders dan het kennen van de bovenlijn – zijn zalig.

Geluk in verdriet

Het Evangelie is een blijde boodschap. *Zie, ik verkondig u grote blijdschap*, was de boodschap van de engelen (Luc. 2:10). *Dit heb Ik tot u gesproken, opdat mijn blijdschap in u zij en uw blijdschap vervuld worde*, was de boodschap van Jezus (Joh. 15:11). Daarom zou je als tweede zaligspreking verwacht hebben: Zalig die blij zijn. Maar er staat het tegenovergestelde: *Zalig die treuren* (vers 4). Dat dat geen vergissing is, zal iedere volgeling van Jezus beamen.

Want de blijdschap over de ontdekking van het Koninkrijk der hemelen zal altijd gepaard gaan met het verdriet van Golgota. Al is het alleen maar om het licht dat is gaan schijnen in onze harten (2 Kor. 4:6). Vroeger was het donker vanbinnen en zag je geen spinnenwebben of stofnesten. Nu werpt Gods schijnwerper haar licht naar binnen. Er valt heilig licht op je daden, woorden, gedachten en motieven. En voor het eerst ga je verstaan wat God bedoelt met zonde. Je beseft dat God te rein van ogen is om dat kwaad te zien en dat Hij dat onrecht niet kan aanschouwen (Hab. 1:13). En dat geeft verdriet. Daar kom je niet omheen. Treurt en weent; je gelach moet veranderen in treurigheid (Jak. 4:9). Wie zo treurt, leert echt lachen. Wie met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien. Toen werd onze mond vervuld met lachen (Ps. 126). Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Verdriet om anderen

Er is niet alleen verdriet om onze eigen zonden. Er is ook verdriet om de kerk of gemeente waartoe we behoren. Want wie een echte discipel van Jezus wordt, gaat het onderscheid zien met alles wat onecht is. Voor het eerst ga je inzien dat er goed

zaad en onkruid is (Mat. 13:24-30). Ook in je eigen kerk of gemeente. En dat geeft verdriet. Daarbij komt nog dat je reacties in die beginperiode niet altijd even wijs en liefdevol zijn. Met het gevolg dat de gemeenteleden daar meestal ook niet zo vriendelijk op reageren. En ook dat geeft onbegrip en verdriet. Vaak gebeurt hetzelfde in je familie- en kennissenkring. En wat een verdriet als je oog gaat krijgen voor de verlorenheid van deze wereld. Zoals bij Jezus zelf. *Toen Hij de scharen zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen* (Mat. 9:36). Dat treuren is dus niet zo vreemd, maar hoe kan Jezus zeggen dat zij die treuren zalig zijn? Omdat juist dat treuren bewijst dat je op de goede weg bent. Dat je Hem volgt die voor dat verdriet zijn leven gaf en die ons van daaruit kan troosten. Spreekt Hij niet over de heilige Geest als over de Trooster? (Joh. 15:25 en 16:7). Hij troost ons en gebruikt ons om anderen te troosten (2 Kor. 1:3-6). En die troost is weldadiger dan de pijn van het verdriet.

Voor nu en de toekomst

Sommige uitleggers verdelen de negen zaligsprekingen in drie groepen van drie. Dan bevat steeds de eerste zaligspreking de stelling, de tweede de tegenstelling en de derde de samenstelling. Dat zou betekenen dat deze derde zaligspreking een samenstelling is van de eerste twee. *Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven* (vers 5). Dus door arm van geest te worden en vanuit de hemel geregeerd, ga je treuren om jezelf en de wereld rondom je. En dat maakt je gemoed zacht. Waar door je een zachtmoedige wordt. Zonde maakt hard, vergeving maakt zacht. Als David gezondigd heeft, maakt hem dit hard (2 Sam. 12:5). Vergeving maakt hem zacht. Dat geeft een verbroken geest (Ps. 51:19). Wanneer ons zelfbestuur en onze zelfhandhaving hun macht gaan verliezen, komt daarvoor het leven van Jezus in de plaats. En Hij kon zeggen: *Leert van Mij*,

want *Ik ben zachtmoedig* (Mat. 11:28). *Zie, uw Koning komt tot u, zachtmoedig* (Mat. 21:5).

Ik zal maken

Christen zijn wil niet zeggen dat je je oefent om zachtmoedig te worden. Christen zijn is arm van geest zijn en daardoor een tempel van Hem. De zaligsprekingen zijn niet meer dan een foto van wie Jezus is en wat Hij van ons wil maken. Ik ben zachtmoedig en Ik zal maken. En wat zullen de zachtmoedigen beërven? De hemel? Dat ook. Maar dat wordt hier niet genoemd. Hier zegt de Here Jezus: *Zij zullen de aarde beërven*. Dat hadden we niet verwacht. Als we aan de toekomst denken, zijn we zo gewend om over de hemel te spreken. En dat is goed. Ook daarover spreken we te weinig. Maar hier zegt Jezus dat Hij zijn volgelingen klaar-maakt voor de aarde. Het is te veel om daar nu op in te gaan. Dat doen we misschien nog in een ander verband. Maar laat het ons alvast een troost zijn. Er is toekomst voor deze aarde. Als de Here Jezus wederkomt, zullen zijn voeten op deze aarde staan (Zach. 14:4 en Hand. 1:11). En zalig zijn dan de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven. Hoe anders is de bergrede dan het denken van deze wereld. De wereld zegt: Gelukkig zijn de rijken van geest. De geestdriftigen en geestrijke mensen. Jezus zegt: Zalig de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen. De wereld zegt: Gelukkig zijn de mensen die blij zijn. Jezus zegt: Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden. De wereld zegt: Een brutaal mens heeft de halve wereld. Jezus zegt: Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven. En Hij vraagt: Komt achter Mij en Ik zal maken.

Vragen

- 1 Wat heeft u in dit gedeelte het meest aangesproken?
- 2 In de tweede Korintebrief omschrijft Paulus hoe hij hetervaart een arme van geest te zijn. Lees de hier volgende ge-

- deelten eens en geef dan zelf een omschrijving van wat een arme van geest is: 2 Kor. 1:8-9; 4:7 -12; 6:4-10; 11:23-29; 12:7-10; 13:4.
- 3 In 2 Tim. 1:4 zegt Paulus tegen Timoteüs: *Als ik denk aan uw tranen, verlang ik u te zien om met blijdschap vervuld te worden.* Kunt u dat verklaren? (Zie bijvoorbeeld Mat. 26:75; Luc. 7:38; 19:41).
 - 4 Vissers van mensen zijn bedoeld om anderen te trekken tot de Here Jezus. Er gaat aantrekkingskracht van hen uit. Beschrijf het aantrekkelijke van wat beschreven is in deze eerste drie zaligsprekingen.

Voor wie meer wil

- 1 In het begin van de bijbel zegt God: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis (Gen. 1:26). In het Evangelie zegt Jezus: Komt achter Mij en Ik zal maken. In Openbaring (1:6 en 5:10) wordt gezegd wat Hij van mensen heeft gemaakt. Zie je verband met de derde zaligspreking? Omschrijf eens welke hoop dit biedt.
- 2 Probeer een aantal lessen te vinden die Simon Petrus moest leren voordat de Here God hem een visser van mensen kon maken. Vergelijk Mat. 16:22-25; Joh. 13:8-10; Mat. 14:17-31; Mar. 14:37; Luc. 22:31-34; Mar. 14:67-71; Joh. 21:15-17; Hand. 1:8 en 15; 2:14. En weet hierbij wel: Tijdens de verbouwing gaat de verkoop door.

De *Bergrede* van Henk Binnendijk is een diepgaand en toegankelijk boek dat een heldere uitleg biedt van Jezus' leer, met de Bijbel op de voorgrond.

Een ideaal boek als inspiratiebron bij persoonlijke studie of als gids bij bijbelkringen. Met zijn heldere stijl en focus op de essentie van Jezus' woorden als grondwet voor het koninkrijk van God, is dit werk van Henk Binnendijk een waardevolle aanvulling voor elke boekenkast. Een bewezen klassieker, in een nieuw jasje.

Henk Binnendijk weet als bijbeluitlegger als geen ander de boodschap van de Bijbel dichtbij de lezer te brengen.

ISBN 978 90 435 4528 0 | NUR 707

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT